

**Правопис—
сукупність
загальноовизнани
х і
загальнообов'язк
ових правил, що
встановлюють
способи передачі
мови на письмі**

**З 1992 року постановою
Кабінету Міністрів правописні
норми третього видання
“Українського правопису”
були запроваджені в мовну
практику, діловодство, освіту,
видавничу справу, радіо й
телевізійне мовлення, інші
сфери суспільного життя.**

До прикладів, які ілюструють правило передачі іншомовних g, h літерою г, додано такі географічні назви, як Гельсінгфорс, Гельсінкі, Гіндустан.

Винятки із цього правила у яких на місці англійського h виступає х: хобі, хокей, хол, Хемінгуей. Але: гандбол, гінді (мова), Гарвард, Йоганнесбург і т. ін.

Кількість винятків із загального правила, у яких зберігається подвоєння н, л, значно скоротилась. Серед винятків, що залишились: аннали, бонна, брутто, ванна (ванний), мадонна, манна (минний), мотто, мулла, нетто, панна, пенні, тонна, Білл, булла, вілла та подвоєний р у назві рослини дурра й у назві ароматичної смоли мірра.

З винятків вилучені зокрема: бароко, беладона, бравісімо, ват (хоч ватт), групето, гун (гуни), інтермецо, лібрето, піанісімо, піцикато, стакато, фортисимо,

Англійське w у власних
назвах передається через v:
Вашингтон, Вебстер,
Веллінгтон, Вільсон, Вільямс,
Вінер, Вінніпег, Вістлер,
Вітмен, Вотс, Вотсон, але за
традицією Уайльд, Уеллс,
Уельс, Уолл-стрит, Голсуорсі,
Хемінгуей; англійське th - через
т: Ворт, Мередіт, Агата, але:
Голсуорсі, Резерфорд.

Правила таких імен, прізвищ і прізвиськ, які пишуться окремо

а) Прізвиська, які складаються з імені та прикметника, узгодженого з ним чи з наступним іменником: Іван Волове Око, Олена Прекрасна, Річард Левове Серце; сюди належать і особові найменування американських індіанців: Маленький Вовк;

б) псевдоніми, утворені з імені та прізвища: Джек Лондон, Леся Українка, Марко Вовчок, Панас Мирний;

в) давньоримські особові назви, що складаються з особового імені та прізвища: Гай Юлій Цезар;

г) частки, артиклі та інші службові слова (ван, да, де, ді, дю, дер, ед, ель, ла, ле, фон і т. ін.) в іншомовних особових назвах: Людвіг ван Бетховен

д) слово дон («пан») перед особовим ім'ям як форма ввічливого звертання: дон Базілію. У власних назвах відомих літературних героїв це слово пишеться з великої літери: Дон Жуан, Дон Кіхот;

е) складові частини корейських, в'єтнамських, бірманських та індонезійських особових назв: Кім Ір Сен, Хо Ші Мін, У Ну Мунг, Фетай Чотінучит.

Разом пишуться також слов'янські особові імена, утворені від двох основ (Владислав, Володимир, Мечислав, Ярополк), складні китайські імена, які йдуть після прізвищ (Го Можо, Ден Сяопін, Сунь Ятсен), і тюркські, вірменські та інші особові назви з компонентами бей, заде, мелік, огли й под., що вказують на соціальний стан, родинні стосунки: Ізмаїлбен, Турсунзаде, Керогли. Але арабське ібн пишеться окремо: Ібн Русте, Ібн Фадлан, а тюркське паша—через дефіс: Гедік-паша, Осман-паша.

Через дефіс пишуться:

а) складні особові імена: Василь-Костянтин, Жан-Жак, Зиновій-Богдан, Марія-Антуанетта, Мартін-Лютер, Фрідріх-Вільгельм;

б) складні прізвища: Альтаміра-і-Кревеа, Гулак-Артемівський, Жоліо-Кюрі, Квітка-Основ'яненко, Нечуй-Левицький, Новиков-Прибой, Римський-Корсаков;

в) імена з кваліфікаційними прикладками: Іван-царенко, Кирик-мужичок.

Правила, за фонетичними змінами приголосних, які відбуваються перед суфіксом -ський:

а) г, ж, з (дз) + -ський[®] -зький (-дзький): Буг — бузький, Гаага — гаазький, француз — французький;

б) к, ц, ч + -ський[®] -цький: Баскунчак — баскунчацький, Великі Луки — великолуцький, Вишній Волочок — вишньоволоцький, Владивосток — владивостоцький

в) с, х, ш + -ський[®] -ський: Арзамас — арзамаський, Одеса — одеський, Тбілісі — тбіліський, тунгус — тунгуський, Ясси — яський; Лепетїха — лепетиський, Цюрих — цюриський

Винятки: баски — баскський, казах —

За новим виданням Правопису, тире ставиться між підметом і присудком тоді, коли останній виражений іменником або кількісним числівником у називному відмінку, а дієслова-зв'язки немає, тимчасом як у старому формулюванні цього правила підкреслювалось, що підмет і присудок повинні бути виражені тільки іменниками, напр.: Київ — столиця України; Три та сім — десять.

В лапки не беруться

- а) власні назви неумовного характеру;
- б) власні складноскорочені назви установ, управлінь, видавництв і т. ін.: Дніпрогес, Київенерго;
- в) назви телеграфних агентств: Українське інформаційне агентство, агентство Пренса Латіна;
- г) назви шахт, марок машин, літаків і т. ін., позначені номером або складені з аббревіатури та номера: шахта З-біс, літак Ту-334;
- д) назви марок машин, виробів, які стали загальноновживаними: форд, макінтош т. ін.;
- е) назви рослин, квітів, плодів: антонівка, конвалія.
- є) назви книжок у бібліографічних списках, у виносках, рецензіях, які наводяться після прізвища автора: Гончар О. Собор — К.,: Дніпро, 1988.